

Говор Педија Ешдауна високог представника за Босну и Херцеговину пред Народном скупштином Републике Српске

Господине предсједавајући, даме и господо,

желио бих започети, као и увијек, изражавајући вам своју захвалност због тога што сте ме позвали да присусуствујем данашњем засједању.

Прошли смо кроз неколико бурних мјесеци, па је од важности да се на овом мјесту појавим лично да саслушам ваша мишљења, а ви моја.

Долазим у правом тренутку. Окончали смо прву фазу нашег путовања и ускоро ћемо започети са новом.

Правда и посао: Прва фаза

Када сам стигао у Босну и Херцеговину прошлог маја, припремали смо се за изборе.

Ови избори обиљежили су прекретницу за ову земљу у процесу стабилизације и нормализације.

По први пут, изборе су организовали и провели људи Босне и Херцеговине, а проведени су су мирно и ефикасно.

По први пут владе су изабране на пуни четворогодишњи мандат, што је пракса у најстабилнијим демократским земљама.

И, што је можда најзначајније, ови избори су углавном били усредсређени на питања од важности – на питања из програма Посао и правда, на којима су сада, по први пут, анагажоване све главне политичке странке.

Али, наравно, постоји свијет разлика између олако датих предизборних обећања и сурове реалности управљања.

Што је разлог због којег сам 9. октобра покренуо један амбициозни програм за почетно дјеловање, који се састоји од “шест тестова озбиљности” за владе у новом саставу.

Период након избора

Шест мјесеци касније, а након кратке провјере ових шест реформи, показало се да је напредак постигнут:

— Добили смо нови изглед Вијећа министара са три нова министарства и премијером на челу Вијећа министара, чија функција не подлијеже ротацији. Много више је потребно учинити како би ово вијеће постало у потпуности функционално и то је потребно учинити брзо.

— Постигли смо споразум у погледу начела система јавних прихода, а Комисија за индиректну пореску политику постиже задовољавајући напредак у правцу споразума. Очекујем да ће се са уједињавањем царинских управа почети до 1. јула, да ће рад комисије бити окончан до краја јула, те да ће порез на додану вриједност бити успостављен са циљним датумом почетка 2005. године. Ова реформа од кључног је значаја за нашу будућност и кључ је за наше приступање Европи. Не можемо допустити одлагање и опструкцију уколико се надамо повољном одговору Студије изводљивости Европске уније. Рокови од 1. јула и 31. јула су строги, али се морају испоштовати.

— Суд Босне и Херцеговине је започео са радом. Ново Тужилаштво Босне и Херцеговине је управо подигло своју прву оптужницу.

— Пословно окружење јесте побољшано, нарочито посредством сада већ славног «булдожер» процеса. Учинићете данас још један велики корак напријед након што, надам се, прођете реформе које се налазе пред вама.

– Слика у погледу уређивања нашег политичког простора више је неизвјесна. У Федерацији и на државном нивоу, у парламентима је у току успостављање нових одбора за «етичност», који ће покренути поступак враћања повјерења јавности у политичаре. НСРС до сада није учинила ништа на овом плану и треба ускоро почети.

– Међутим, Републици Српској дата је водећа улога у реформисању јавне управе путем закона о државној служби. У овом погледу Федерација заостаје, при чему су неки који би требали постављати стандарде за будућност, изгледа, више заинтересовани да се грчевито држе прошлости.

Дакле, Босна и Херцеговина се креће напријед. Постављене су основе за наредну фазу. О томе ћу нешто касније.

Препреке на путу према Европи

А прије тога о неким стварима које нису добро испале – стварима које су, нажалост, нанијеле штету нашем угледу и успориле наше напредовање ка чланству у Европској унији.

Афера везана за царине Републике Српске, афера продаје наоружања Ираку, шпијунска операција Војске Републике Српске, пропаст Електропривреде.

Ако сте инвеститор у Берлину, или креатор политке у Бриселу, или сте пак грађанин Босне и Херцеговине; ови догађаји не могу резултирати ничим другим до губитком повјерења у оне који управљају овом земљом. Сваки од догађаја био би сам по себи озбиљан. Али Босна и Херцеговина се суочила не само са једним, него са четири таква скандала у периоду од само неколико мјесеци.

Међутим, реакција на ове догађаје даје ми разлог за умјерени оптимизам.

Прије свега, свједоци смо спремности политичког вођства, нарочито из Републике Српске, да прихвати одговорност када

ствари крену заиста лоше.

Овај принцип је од кључног значаја за подизање стандарда јавног живота.

Али исто тако, у неким областима, постоји спремност да се започне са рјешавањем системских грешака и институционалних слабости који су, прије свега, омогућили овакве афере.

Владе у Босни и Херцеговини су потврдиле у декларацији са Бјелашнице прошле седмице да ће реформисати војску, и њен индустријски комплекс, и ставити је под јасну цивилну команду, тако да БиХ буде спремна за чланство у Партнерству за мир до јануара 2004. године.

Из једне лоше ситуације изашло је нешто добро.

Наравно, још више остаје да се уради.

Реакције на ревизију Електропривреда су различите – позитивне у Федерацији, дубоко разочаравајуће у Републици Српској. Електропривреда Мостар је реализовала све препоруке из извјештаја и њен приход је нагло порастао. У Требињу нису урадили ништа, г. Аћимовић је и даље укључен, новац и даље нестаје, и сада је и сам опстанак предузећа доведен у питање. Не можете оправдати извоз “вишка” енергије у Србију и Црну Гору а истовремено оставити властито становништво без струје. Ово предузеће морамо да доведемо у ред, и то брзо, као први корак ка широј реформи корпоративног управљања, економском реструктурирању и либерализацији.

И, без обзира на похвалну одлуку да се расформира Обавјештајна служба Војске Републике Српске, одговор на аферу прислушкивања откривену управо у овој згради до сада је занемарљив. Сада морамо да дјелујемо брзо на реформи обавјештајних служби и да их ставимо под демократску контролу.

Опасности које би се појавиле кад се то не би урадило – кад би се оставиле обавјештајне и безбједоносне службе да раде без

контроле, слободне да се мијешају и стапају са криминалним подземљем – јасно су се показале на најшокантнији могући начин у Београду, 12. марта.

Као што је моја посјета Србији почетком овог мјесеца веома јасно показала, у цијелој регији расположење се промијенило након убиства Зорана Ћинђића.

Владавина закона

Пред нама је једноставан избор: владавина закона или безакоње.

Београд је јасно изабрао: преко стотину идентификованих криминалних банди, осам хиљада испитаних лица, преко двије хиљаде притворених и више од осам стотина оптужених.

Сада када је укинута ванредно стање, и ова држава, а нарочито Република Српска, мора да преузме своје обавезе. Једноставно не можемо дозволити да будемо сигурно мјесто за свијет криминала.

Наши комшије – нарочито власти у Београду – чекају да виде како ће Босна и Херцеговина реаговати. Они очекују одлучну акцију и активну сарадњу у овој борби да се подржи закон. То треба и да добију, посебно од оних који имају много користи од пријатељевања с њима.

Дакле, вријеме је да се модернизује наше оружје за борбу против криминала. Вријеме је – заправо, било је одавно – да се дају потребна средства Агенцији за информације и заштиту, Државној граничној служби и новом Суду и Тужилаштву БиХ.

Вријеме је да се крене у борбу против мреже организованог криминала, прекине њихово тржиште, затворе послови и замрзне – или одузме – имовина.

И да се ухвате ратни злочинци и започне гоњење оних који им помажу.

Упозоравао сам на почетку године да ако дајете материјалну

помоћ и подршку онима који су оптужени за ратне злочине, живот ће да постане много тежи. Они који то раде ризикују да им се одузме слобода путовања, затвори банковни рачун, предузећа постану предмет истраге и да остану без посла.

У тој кампањи смо предузели прве мјере.

Али то је само почетак. Још тога ће да услиједи.

Дозволите ми да појасним неке ствари, тако да не буде простора за било какву сумњу. Нико, без обзира да ли био на вишем или нижем положају, неће бити искључен из овога уколико буде давао подршку ратним злочинцима или ако не учини све што може да се они изведу пред лице правде.

Сматрам да је битно да будемо отворени једни према другима. Стога не требате бити изненађени ако чујете да сам рекао да ваш неуспјех у овој области прије свега умањује ваше могућности, представља препреку за инвестиције и подрива повјерење међународне заједнице у вас.

Вријеме за малодушност и оклијевање је прошло. Улог је сувише велик.

Међутим, уколико желимо успјети у овој борби, уколико желимо поразити мреже криминалаца и поново учинити ову земљу слободном за поштене и вриједне људе – прво морамо добити битку за информације.

Због тога сматрам да је дошло вријеме да се успостави централна обавјештајна агенција за Босну и Херцеговину, као надлежни орган који ће омогућити БиХ да пружи свој допринос у борби против организираног криминала.

Током рата обавјештајне службе су постале исполитизирана средства за етничко чишћење. Наравно, то вриједи и за неке полицијске и паравојне формације које су се појавиле током сукоба.

Готово осам година послије, СФОР и УН су утрошили милионе

долара у сврху реформе оружаних снага и полиције. Међутим, обавјештајне службе су у великој мјери избјегле ту реформу.

Знам да се добри професионалци из ФОСС-а и ОБС-а слажу с тим. Они знају шта се тренутно дешава у њиховим службама, а знају и да то не може тако остати. Они знају да је дошло вријеме да се почне надгледати рад оних снага које представљају стварну пријетњу грађанима ове земље и да оне престану шпијунирати једни друге.

Сада је, као и увијек, потребна политичка воља да се ствари промијене – да се ове службе трансформишу у нешто ново; нешто што ће бити инструмент закона, а не помоћ криминалцима. Уколико желите да знате зашто је то потребно, посјетите гроб Зорана Ђинђића.

Ново партнерство

Дозволите ми да се сада вратим на шири програм реформи.

Прошле седмице на Бјелашници је организован састанак између челних људи главних међународних организација са премијерима Терзићем, Микеревићем и Хаджипашићем, заједно са Савјетом министара, ентитетским министрима финансија и правде, те предсједавајућим сва три парламента.

Заједно смо испланирали наредну фазу коју БиХ мора прећи на путу ка Европи.

Сигуран сам да очекујете да је било разговора о односу између међународне заједнице и бх. власти. Да, о томе се разговарало и сложили смо се да је дошло вријеме да тај однос поприми нови облик.

Наравно, постојала је једна врста вакума у задњих шест мјесеци, док су се спровели изборни резултати и формирали органи власти.

Међутим, БиХ не може себи дозволити да тај процес траје шест мјесеци након сваких избора. Стога смо ја и моје колеге из

међународне заједнице наставили да форсирамо програме реформи.

Немам разлога да се зато извињавам.

Уколико се жели остварити циљ који је поставила Влада, да БиХ до 2009. године постане чланица ЕУ, морамо брзо радити.

Међутим, порука са Бјелашнице је јасна. Нове власти су изразиле своје опредјељење за процес реформи и додале да оне имају намјеру да буду на челу тог процеса умјесто међународне заједнице.

Тако и треба да буде.

Од сада, уколико надлежни органи БиХ и ентитетске власти буду радиле више, ми из међународне заједнице ћемо радити мање. Уколико оне узму кормило у своје руке и буду ишле одговарајућом брзином, ми ћемо се повући у позадину и давати им подршку. Ја ћу интервенисати само ако бит реформи буде доведена у питање или ако се буде одуговлачило са њиховом provedбом.

Дакле, шта смо се договорили?

Правда и посао: Фаза ИИ

Сложили смо се да су наши стратешки приоритети – *посао и правда* – исправно постављени.

Међутим, сада је дошло вријеме да се пређе на другу фазу. Позабавити се великим, структуралним слабостима које нас спречавају да кренемо напријед.

Грађани треба да буду упознати са тим проблемима:

Превише радних мјеста су “фиктивна” радна мјеста – ништа се не ради и нико не добија плаћу.

Превише предузећа су “мртва” предузећа – ништа се не продаје и не остварује се добит.

Превише производа су увозни производи – не продајемо нашу робу ни овдје ни у иностранству.

Узрок ових проблема лежи у трајним структуралним слабостима – јавни сектор је прегломазан, изузетно неефикасан и не придаје много важности питању које би требало бити приоритет – пружању квалитетних услуга грађанима.

Влада посједује превише а превише и дугује. Инфраструктура је застарјела, превише људи је на платним листама, оптерећена је дуговима, а њен задатак је преобиман.

Стари, огромни индустријски капацитети у државном власништву неће бити покретач развоја који је потребан овој земљи.

Једино слободно тржиште и његови основни елементи – нова, поуздана, конкурентна мала приватна предузећа – имају могућност да отворе стварна радна мјеста, остваре стварни економски раст и стварно богатство.

Веома често оваква нова предузећа започну са јако малим ресурсима нпр. запошљавају свега пет до десет људи. Међутим, велики број малих предузећа значи отварање великог броја радних мјеста. Као што је то био случај у централној и источној Европи или исто тако и у Британији, ова предузећа заједнички брзо успију да у економију унесу енергију, живост и донесу благостање.

Они користе потенцијале које нуди предузетништво и воде економију ка напретку.

Уколико овако наставимо, уколико будемо зависили од система међународне помоћи који нас одржава у животу и повремених кредита за хитне потребе, стопа незапослености ће и даље расти, плате се и даље неће исплаћивати, наши индустријски погони ће и даље стајати у мјесту, инфраструктура ће и даље пропадати, а грађани ће и даље сносити посљедице.

Морамо рјешавати све проблеме који прожимају економију, а које

су друге земље у транзицији морале рјешавати на свом путу ка Европи, и морамо их рјешавати брзо.

Из тог разлога су се органи власти Босне и Херцеговине обавезали на испуњење ова три циља:

- Успоставу повољног окружења за пословне активности
- Промовисање приватизације и ефикасног корпоративног руковођења, и
- Унапређење извоза.

Органи власти су се обавезали на предузимање низа конкретних мјера да би остварили ове циљеве, и то:

-успостављање привредних одјељења у 15 судова која ће се бавити рјешавањем привредних спорова и случајевима банкрота. Потребно је усвојити процесне законе да би ови судови могли започети са радом.

-премјешатање мјеста наплате пореза на високотарифне робе као што су кафа, бензин и алкохолна пића са мјеста продаје на мјесто увоза или производње

-реструктурисање јавних предузећа и приватизација оних стратешких предузећа која су спремна за приватизацију

-развијање стратегије за цијелу БиХ у циљу промовисања извоза.

Ово су први кораци које је потребно предузети уколико желимо да промијенимо судбину ове земље. Треба их подузети прије сезоне годишњих одмора.

Међутим, нећемо имати велике користи од реформи уколико се оне не буду уклапале у нашу генералну мисију.

То је оно што још увијек недостаје Босни и Херцеговини – визија земље за десет или двадест година.

На вама је, а не на мени, да одлучите шта ваша земља може

постати. Међутим, дозволите ми да вам кажем моје мишљење о томе што би БиХ могла постати.

Замислите да је прошла деценија и да живите у 2013. години. Запитајте се како би ова земља и регија могли до тада изгледати.

Замислите ово.

Југоисточна Европа која је у потпуности интегрисана у ширу европску породицу коју чине земље без унутрашњих проблема и без проблема у међусобним односима.

Свака земља ове регије већ јесте или ће ускоро бити у Европској унији.

Босна и Херцеговина има своје мјесто у тој регији.

Земља која је сасвим јасно превазишла своју прошлост да би се усмјерила на будућност.

Држава која нема огроман бирократски апарат али је ефикасна. Која не подузима тако много али то чини исправно. Стварна овлаштења су пренесена на локалне заједнице.

Правни систем у којем су права појединца важнија од права групе.

Земља у којој различити народи живе у заједници у којој им је важнија њихова економска од етничке безбједности.

Земља која је све више просперитетна, у којој расте стопа запослености а с њом и плате радника.

Економија која убире плодове храбрих реформи које су проведене на почетку ове деценије и користи природна богатства које нуди село и природне таленте својих грађана који зарађују и отварају нова радна мјеста у земљи која је, у регији Балкана, наповољнији простор за пословање.

Босна и Херцеговина не би била мјесто које треба избјегавати

него примјер који треба слиједити.

Земља чији су грађани схватили да постоји далеко више ствари које их спајају од оних које их раздвајају.

Земља у којој се национална различитост доживљава као нешто чиме се треба поносити, а не као проклетство.

Ова визија је наравно амбициозна. Међутим нити једна земља не може остварити просперитет без визије. Не можете поново изградити земљу уколико немате амбицију. Ганди је говорио: “Наше амбиције се врло ријетко остваре, али је наше настојање да их остваримо оно што мијења ток историје.”

Моја порука је једноставна. Ова визија може бити остварена. Будућност може бити ваша. Уколико имате храбрости и воље да је остварите.

Да ли ће бити остварена или не, зависи од вас.

Хвала.